

Flekkefjord – Historikk og utviklingstrekk

Flekkefjord forkommer nevnt som standsted i 1643 og tollsted eller ladested i 1660. Oppfatningen i den tid var at kjøpsteder skulle ha enerett til handel ikke bare for byen, men også for dens oppland. Første gang navnet Flekkefjord er brukt i skriftlige kilder er i brev datert 29 juli 1538 fra lensherren i Lister Stig Bagge til sin svoger Eske Bille kommandant på Bergenhus. Bagge hadde sag i Flekkefjorden og Bille ber å om å få mål og dimensjoner på en tømmerlast han skal hente.

Innføringen av vannsagen omkring 1520, virket revolusjonerende på næringslivet i Agder. Det oppstod ny næringsvei - trelasthandelen. En viktig faktor for dannelsen av den første bebyggelsen og oppkomsten som by var nettopp utførselen av trelast. Danmark og Holland ble viktige markeder for trelasten.

Eksporsten av trelast og fiskeprodukter hadde i første halvdel av 1600-tallet utviklet et stadig rikere og variert varebytte/handel. Særlig med Holland og Skottland. Dette varebytte førte til økende handel med bøndene i distriktet, en viktig forutsetning for fremveksten av byen.

19. januar 1780 fikk Flekkefjord rett til å fortolle alle slags lovlige varer og med dette blir på mange måter ladestedet i økonomisk forstand en selvstendig by.

Ved lov av 8. august 1842 fikk Flekkefjord status som kjøpstad. Forpliktelsen til å betale byskatt til Kristiansand opphørte.

Det er med bakgrunn i ferdselsårene vi får muligheter til å tolke vår historiske utvikling. Innenfor Flekkefjord ligger et nett av vannveier som knytter store landområder sammen. Flekkefjord med sin lune havn og store morenesletter rundt Nes gård og Sunde var velegnet til lasteplass for varer. Her var det også kirke og et naturlig møtepunkt for mennesker i et stort omland. I 1460 nevnes den første kirke i Nes. Sannsynligvis har det vært kirkested siden 1200-tallet. Den første kirke man kjenner til i kommunen var en liten steinkirke bygd på Hidra ca. 1060.

På siste halvdel av 1700-tallet begynte silda å bli en stadig viktigere handelsvare. Innsigene var ustabile, men enkelte år gav rike fangster og en viss rikdom kunne spores.

Imidlertid var det de årvise innsigene av sild i perioden 1826-37 som endret Flekkefjord fra å være et døsig og næringsfattig sted til å bli en av landets betydeligste eksporthavner av saltsild.

I 1837 var Flekkefjord landets viktigste eksporthavn med sild, hvor 30,9% av landets samlede sildeeksport ble skipet ut herfra.

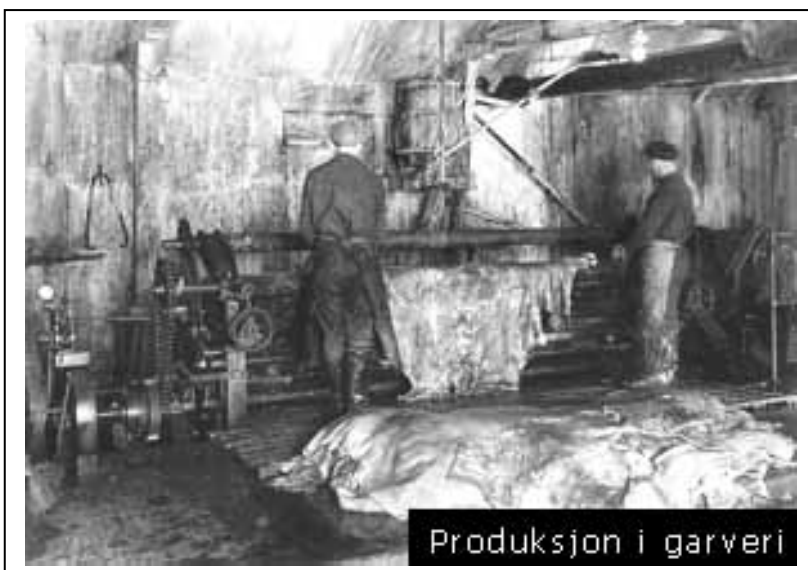

Fremdeles er fiskeriene av stor betydning for kommunen. I dag er Flekkefjord landsdelens største fiskerikommune, med særlig stor virksomhet innen oppdrettsnæring.

Sildefisket og sildehandelen førte til en økonomisk oppblomstring både i byen og nærliggende distrikter. Det var i denne perioden byen utviklet seg og fikk den form slik den har i dag. Etter at silda forsvant i 1839 falt sildefrakten bort og dermed ble det slutt på import av korn fra østersjølandene. Stavanger og Bergen ble utskipningshavner for kornprodukter, krumbuvarene ble tatt inn fra de større norske byene.

En periode med konkurser, fallitter og tidvis depresjon meldte seg. Denne tilbakegangen førte med seg nytenking, og i denne perioden blir grunnlaget lagt for den industrielle vekst i Flekkefjord. Den "nye" tid begynte på mange måter med etableringen av garveriene. Sagbruksperioden ved Selurvassdraget varte til midt på 1800 – tallet, da overtok garveriene.

Anders Beer begynte i 1842 med garveri i Tjørsvågstranden. I 1843 fulgte Aarenes garveri og mølle ved Drangeid. I alt var det fem større garverier i området. De fleste var rettet mot garving og produksjon av sålelær.

Garveriene har gjennom årenes løp hatt sine opp- og nedgangstider. viktig faktor i utviklingen og opprettholdelsen av. Fra 1850-årene til 1870 tallet var garveridriften den mest dynamiske næring i Flekkefjord. Garveriene var byens økonomiske grunnvoll langt inn på 1900-tallet. Riktig nok lå disse fabrikkene utenfor bygrensen, men de var administrert fra byen og det var byens kjøpmenn som reiste kapital til denne virksomheten.

Tønneproduksjonen gjorde at de hyppigst innlastede produkter i Flekkefjord var stav, tønnebunner og tønner. Sammen med garveriene og fiskeriene bidro tønneproduksjonen til at kystflåten var i fart.

Mot slutten av 1800-tallet var det tegn til uro blant foretningsfolkene i Flekkefjord, det var nødvendig med nyetableringer. De næringer som hadde båret byen frem støtte på vanskeligheter, garveriene ble utsatt for hard konkurranse fra Amerika. Skipsfarten var på vikende front, seilskipene tapte i kampen mot dampskipene.

I siste årene av 1800-tallet og mot 1910 blir det fart i industrireisningen i Flekkefjord og mot slutten av århundret blir spektret av industribedrifter utvidet. Det blir bl.a. etablert filtfabrikk, ullvarefabrikk, trevarefabrikker og tønnefabrikk. Antallet garverier synker til to. I dag er bare ett garveri tilbake, Aarenes Interessentselskap. De fleste av disse virksomhetene blir etablert i nærområdet til byen. Med dette tar Flekkefjord steget fra å være garveriby til å bli flersidig industriby. Innenfor bykjernen etableres virksomheter innfor

handverk og småindustri, som bakeri, mineralvannfabrikk, tobakksfabrikk, kaffebrenneri, møbelfabrikk, hermetikkfabrikk og bakeri.

I 1901 får Flekkefjord sitt første elektrisitetsverk.

Skipsbyggingen får også et oppsving. I perioden 1840-50 sto det alltid ett skip på beddingen. Et av få økonomiske lyspunkt i denne perioden. I dag er det to skipsverft i byen.

Flekkefjord Slip & Maskinfabrikk A/S ble etablert i 1911. Grunnlaget for virksomheten var reparasjon av og montering av motorer i fiskebåter. I dag er det Flekkefjord Slip

& Maskinfabrikk som sammen med Simek A/S bærer skipsbyggingstradisjonene videre. Sammen med annen mekanisk industri er skipsbygging svært viktig for sysselsettingen i kommunen.

Dampkjelefabrikk og produksjon av anleggs- og gruveutstyr, hydrauliske borevogner samt utstyr til offshoreindustrien.

Draco plastbåtfabrikk ble etablert i 1964. I 1971 er dette den tredje største båtfabrikk i Europa. I 1984 hadde 198 personer sitt virke ved fabrikk.

En forutsetning for økonomisk fremgang var gode kommunikasjoner. Før veinettet ble utbygd var vannveien den letteste ferdselsåren med adkomst Flekkefjord. Inntil 1870-årene var robåten den viktigste kommunikasjonsmiddel i fjorden. Rundt 1870 kom dampbåten inn i fjordtrafikken og knyttet distriktene nærmere sammen, med Flekkefjord som knutepunkt. Også i den indre fjord (Løgene) ble det satt inn dampbåt.

Kystdamperne førte til at Flekkefjord fikk regelmessige anløp og forbindelse med Kristiania, Bergen og Trondheim. Dampbåtene førte med seg post, passasjerer og stykk gods. Det ble også satt inn dampskip i rute mellom Hamburg og Bergen og Trondheim, med innlagt stopp i Flekkefjord. Forbindelsen med Hamburg var viktig. Fra Hamburg ble det Innført varer som kaffe, sukker, sirup, ullvarer, bomull, lin etc.

I 1897 tar arbeidet med Flekkefjordbanen til. Dette er en forlengelse av Jærbanen fra Egersund til Flekkefjord. Dette var den første skikkelige kommunikasjonssveien over land. Flekkefjordbanen ble i 1944 et sidespor til sørlandsbanen. I 1990 opphører den daglige driften på Flekkefjordbanen.

Andre viktige arbeidsplasser i Flekkefjord er Lister Sykehus. Flekkefjord har hatt eget sykehus siden radesyke-hospital ble opprettet i 1775. I 1955 fikk Flekkefjord Sykehus nytt tilholdsted. I 1998 ble navnet endret til Lister sykehus, etter at det fikk funksjon som regionalt fylkessykehus for den vestre delen av Vest-Agder.

I forbindelse med etablering av sykehus får Flekkefjord eget apotek i 1798. Først som filialapotek under Kristiansands apotek, men ble i 1803 et selvstendig apotek.

Flekkefjord fikk sin første allmueskole i 1769. I tillegg til grunnskolen har Flekkefjord videregående skole.

Flekkefjord fikk sin første avis 1851: "Agdesidens Budstikke", den kom ut to ganger i uken. Etter omlag ett års tid går denne avisen inn. I dag er avisen "Agder" byens eneste avis, grunnlagt i 1877.

I 1965 ble kommunene Flekkefjord, Nes, Hidra, Gyland og Bakke slått sammen. Storkommunen får etter dette omlag 8700 innbyggere.